

N:o 2.

Af herr **H. E. Wavrinsky**, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huru genom lagstadgad bokföring m. m. större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas.

Man kan icke längre lemna obeaktad den samhällsfara, som yppar sig i en öfverhandtagande tillväxt af vårdslöshet eller oredlighet i affärsförbindelser, förfalskningar och förskingringar samt rymning och sjelfmord på grund af dylika brott. Man kan knappast öppna en tidning utan att påminnas derom. Och likväl torde det vara visst, att endast en ringa del af dessa »oegentligheter» och förbrytelser komma till allmänhetens kännedom. De flesta af de sorgliga händelserna nedtystas nog.

Orsakerna till detta vårdslösande af ingångna förbindelser, bedrägerier och öfverhandtagande missbruk med anförtrodda medel äro mångahanda.

I ögonen fallande är det i Sverige onaturligt utvecklade kredit- och borgenssystemet, som bringar så många på farliga afvägar och slutligen på fall.

Det lättsinniga kreditsystemet framkallar en löslighet i affärsförbindelser, som sträcker sina förderfliga följder öfver vida områden. Oerfarna personer, ofta utan förutsättningar att kunna drifva handel, lockas genom den onaturligt utsträckta krediten, som lemnas dem af grossisterna, till lättsinniga företag och spekulationer. Deras beräkningar af sin affärsställning, om de förstå att göra sådana, försvåras genom att de i sin tur i stor utsträckning måste, för den ohejdade konkurrensens skull, lemna kredit åt sina kunder. I jembredd härmed växa affärsomkostnaderna och förlusterna och minskas den möjliga affärsvinsten. Och när katastrofen är oundviklig, då visar det sig som

oftast, att bokföringen och dess granskning lemnat mycket öfrigt att önska. Den lössläppta krediten lockar således till skuldsättning i stor skala — både handelsmannen och konsumenterna. Den verkar derjemte ned-sättande på karakteren, ej minst hos ungdomen, som härigenom lätt fostras till att lefva öfver sina tillgångar utan att fråga efter, hvem som derpå blir lidande.

Det har gått så långt, att svenska nationen väcker främlingars förvåning genom sitt öfverdådiga lefnadssätt, i synnerhet i de större städerna, genom sitt lössläppta begär att — låt vara på ett aldrig så »älskvärdt» sätt — fördrifva en dyrbar tid i stället för att bruka den. Den karaktärssvaghet, som härigenom grundlägges och uppammas, lemnar vägen öppen för de s. k. oegentligheter och brott, vi nyss påpekat.

Här råder också ett kritiklöst privat borgenssystem, som icke har motsvarighet i andra länder.

Köpenskapens förmedling genom en mängd mellanhänder — agenter och kommissionärer med oviss existens, hvilka i regeln torde aflönas endast med provision — är helt säkert en medverkande orsak till de omförmälda brottens talrikhet.

Slutligen torde det hastigt utvecklade föreningsväsendet, hvar- under ofta rätt betydliga summor komma i oerfarna personers händer, i sin mån medverka till det ogynsamma förhållandet i fråga.

Trots dessa omständigheter och flera andra, skulle dock redbarheten vara större och affärsmoralen högre, derest det icke i vårt land derjemte rådde ett ofta vårdslöst åsidosättande af *redovisningen* och *kontrollen*, ett åsidosättande, som i bästa fall torde få tolkas såsom en missriktad finkänslighet eller ett kritiklöst förtroende.

Sådant lockar ofta till afvikelser från pligtens och hederns väg, under det kontrollen i stället verkar uppfostrande och återhållande. Detta gäller såväl statens och kommunens förhållanden som enskildes.

Hur sväfvande sjelfva begreppet *redovisning* måste vara, synes framgå af en händelse, som är föremål för rättegång. Ett bolag hade anställt en återförsäljare af sina varor och af honom fordrat borgen för hans redovisning. Gent emot borgesmännen hade principalen förbundit sig att öfva kontroll på det sätt, att återförsäljaren hvarje vecka skulle lemna redovisning, hvarjemte en årlig inventering förutsattes. Redovisningen tillgick så, att försäljaren på bolagets kontor inlemnade sin konto- kurant till en bokförare och pengar till kassören. Men någon granskning, huruvida det inbetalta beloppet utgjorde saldot på räkningen, verkställdes ej. Sedan försäljaren under 10 månader på så

sätt lyckats tillgodogöra sig ett betydligt belopp af den summan, han hade haft att redovisa i veckoposter, afled han plötsligt. Bolaget kräfdes ersättning af borgesmännen, men, efter pröfning af omförmälda förhållanden, vägrade de gälda bristen. Borgesmännen stämdes och dömdes i första instansen att betala. Det synes af rättegångshandlingarna, som om rätten menat, att, på sätt som nyss omförmäls, *redovisning egt rum*. Högre rätt gillade ej denna uppfattning, men målet är ännu oafgjordt.

En sorgfällig granskning af här i landet brukliga redovisnings- och kontrollmetoder, jemförda med utlandets, — kontroll här tagen i dess vidsträcktaste bemärkelse -- skulle helt visst ådagalägga stora brister i de system, som här tillämpas. Men äfven en helt yttlig och ofullständig behandling af det mångsidiga ämnet torde ådagalägga, att frågan kräver allvarsamma åtgärder.

Bokföringsskyldighet och bokföring.

Bokföringsskyldigheten är i lagen under 17 kap. rättegångsbalken i kongl. förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar, § 1, begränsad till dem, som *idka handel eller industriel näring*, ehvad det är enskild man, bolag eller förening.

Såsom bokföringsskyldige nämnes särskildt i § 2 samma förordning: de, som penninghandel och bankrörelse drifva, de, som för egen räkning eller i kommission in- eller utrikes varor uppköpa för att dem åter utsälja; de, som i kommission varor till utsäljning emottaga; de, som för in- eller utrikes sjöfart skepp eller fartyg bygga eller utrusta, för att dem för frakt upplåta eller försälja; de, som mot sjö- eller eld- eller annan skada försäkring öfvertaga; idkare af apoteksrörelse; idkare af boktryckeri- och bokförlagsrörelse; idkare af gröfre eller finare smidesbruk och af verk för tackjernsblåsning och jerngjuteri; idkare af fabriker och manufakturverk; idkare af de borgerliga yrken, som hafva till ändamål att lifsmedel eller drycker till försäljning bereda; och de, som till sitt yrke gjort att på beting öfvertaga uppförande och bättrande af hus och byggnader.

Undantagne äro: jordbrukare och idkare af de näringar, hvilka med jordbruket sammanhänga eller såsom föremål för husflit äro att betrakta; idkare af grufdrift och bergsmannahandtering, handtverkare, som hufvudsakligen på beställning varor förfärdiga, och de som, utan biträde af andra än hustru och barn, mångleri- eller annan sådan mindre handelsrörelse idka, eller lifsmedel, drycker eller andra varor till försäljning bereda.

Den första fråga, som nu osökt framställer sig, är: har lagstiftaren genom denna uppräknings af yrkesidkare lyckats på ett uttömmande sätt begränsa det verksamhetsområde, som bör medföra bokförings-skyldighet? Att så ej är alldeles fallet, synes framgå af ett föredrag: *Om bokföring och revision enligt gällande svensk rätt*, nyligen hållet i svenska revisor-samfundet af dess sekreterare och i tryck utgifvet. Deri omförmäles, huru som domstolarne i många rättsfall haft olika uppfattning i fråga om nämnda förordnings tillämpning. Särskildt ifrågasatte föredraganden af ärendet, huruvida icke lagstiftningen genom att sålunda begränsa bokföringsskyldigheten gjort ramen för trång och häri-genom uteslutit från bokföringsskyldigheten en del personer, som rätteligen bort vara densamma underkastade.

Ur nämnda föredrag torde följande förtjena ordagrant återgifvas:

»Bokföringen har, enligt min uppfattning, en så stor och uppfostrande betydelse; den gifver så många impulser till ordentlighet och sparsamhet, att en vidsträcktare utöfning af densamma skulle hafva ett välgörande inflytande, men att på denna grund söka införa något allmänt bokföringstväng skulle snart stranda på en mängd praktiska svårigheter. Sådant måste ske på frivillighetens väg, och skollagstiftningen skulle göra ett godt arbete, om den beredde mera rum för undervisning i detta ämne åt det uppväxande släktet, än som nu är fallet.

Om sålunda privatmannen — der detta ord användes i motsatsen till affärsmannen — ej bör underkastas något tvång vid förändret af sina räkenskaper, finnes det dock ett stort område, der privatmannen, på grund af eget åtagande, ikläder sig så stora förpligtelser gent emot *andra*, att det skydd mot missbruk af det honom gifna förtroendet, som ligger i ett genomfördt bokföringstväng, med ty åtföljande laga ansvar, torde vara helt och hållet befogadt.

Lagstiftaren har ju redan, genom lagen af den 28 juni 1895, som trädde i kraft den 1 januari 1897, visat sig beakta denna synpunkt, då han stadgade laga ansvar för försumlig bokföring af styrelseledamot eller annan, som är satt att leda aktiebolags eller registrerad ekonomisk förenings verksamhet; men hvarför icke taga steget fullt ut och stadga sådant ansvar för hvar och en, som till förvaltning mottager annans medel eller egendom?

När en köpman, ett aktiebolag och en ekonomisk förening i kredit-gifvarens intresse äro ålagda att föra ordentliga räkenskaper, hvarför bör då exempelvis icke en förmyndare, en egendomsförvaltare, en vårdare af kommunala och andra kassor, en byggmästare, som med annans

medel uppför hus o. s. v., underkastas samma ansvar i myndlingens, egendomsegarens, kassadelegarens och byggherrens intresse».

Att stora missbruk bedrifvas vid förvaltningen af kassors och stiftelsers medel, ställda under enskild vård, därför att dessa medel indragas i den enskilde förvaltarens egna affärer, derom påminnas vi ofta nog. Förslaget i fråga, framburet inom en krets af erfarne och sakkunnige revisorer, torde därför förtjena afseende.

I § 3 af meranämnda kongl. förordning föreskrifves hvilka böcker, som skola föras.

Dessa äro: dagbok, brefbok och inventariebok, köpman dock obetaget att vid sidan af dessa föra andra böcker. Inom de sex första månaderna hvarje år skall dessutom en balansräkning uppgöras, utvisande tillgångar och skulder vid föregående räkenskapsårs slut, och skall denna räkning styrkas med underskrift och införas i inventarieboken.

Att denna föreskrift är otillfredsställande, skall hvarje fackman på detta område genast finna. Nyss åberopade föredrag i svenska revisorsamfundet säger derom:

»Ett försök att inpassa det bokföringssätt, som dessa böcker representera, under *nu* vanliga former, torde vara fruktlöst; till och med det bokföringssätt, som kallas det *enkla* och som endast är användbart för mindre affärer, förutsätter en *hufvudbok*, och min uppfattning är, att om en köpman, som drifver en någorlunda omfattande affär, skulle försöka att *endast* betjena sig af de i förordningen föreskrifna böckerna, skulle han helt snart se sina räkenskaper invecklade i det mest kaotiska virrvarr. Medgifvas måste, att det är svårt att lemna föreskrifter, som kunna passa in på alla de olika affärsföretag, som äro inbegripna under bokföringstvånget, men *ett* torde ändock vara säkert, att förordningen är *föråldrad* och tarfvar revidering».

Orsakar denna omständighet minskad kontroll öfver affären, så kan den också å andra sidan vara menlig för köpmannen, i händelse han skulle ställas till ansvar för försummelse eller vårdslöshet mot sina borgenärer. Ett sådant fall återger författaren till det ofta citerade föredraget ur egen erfarenhet.

»Jag anmodades en gång att föra en persons talan, som råkat i konkurs och blifvit åtalad för vårdslöshet mot sina borgenärer. Det i bred stil anlagda åtalet reducerades till en strid om bokföringen. Personen i fråga hade genomgått handelsinstitut samt praktiserat på handelskontor såväl här som i utlandet, men han kände icke 1855 års förordning. Köpmän på den ort, der han varit bosatt, hördes som vittnen

och intygade, att intet i det bokföringssätt, han brukat, strede mot gängse handelscoutume, och på min upprepade förfrågan, om i böckerna funnes något *infördt*, som *ej bort förekomma*, eller något *uteglömdt*, som bort finnas, erhöles intet annat svar, än att bokföringssättet strede mot föreskrifterna i 1855 års förordning. Hade jag vid den tiden vetat, hvad jag vet *nu*, skulle min första åtgärd varit att vid domstolen yrka, att dessa böcker skulle granskas af *sakkunnige män*, och till dem framställas den frågan: äro dessa böcker förda på ett sådant sätt, att de gifva fordringsegarne tillfälle att erhålla full kunskap om konkursboets ställning eller ej? och på deras, under edlig förpligtelse afgifna *sakkunniga* utlåtande — men ej på några begångna formfel — skulle berott, huruvida denne af olyckan redan drabbade man än ytterligare skulle underkastas det lidande, som ligger i frihetens förlust. Då förordningen är så ofullständig, borde den rent formella undersökningen af en konkursgäldenärs böcker stå tillbaka för den materiella pröfningen af deras innehåll, och derest, vid granskning af *sakkunnige personer*, detta innehåll ej befunnes stå i strid med borgenärernas rätt att få tillförlitlig öfversigt af boets ställning, borde Kongl. Maj:ts proposition 1890 tillämpas, som säger: bokföringsskyldig gäldenär torde icke kunna anses straffbar i sådana fall, då endast mindre oegentligheter i bokföringen förekommit.»

Hvarje affärsbransch kräfver i allmänhet sitt särskilda bokföringssätt; bokföringen vexlar därför i enskildheter, fastän metoden är densamma. Det resultat, hvartill bokföringen i hvarje fall leder, beror emellertid icke endast af bokföringsmetoden, utan i minst lika grad af de affärsprinciper, som i bokföringen tillämpas. Lagers och inventariers bokförda värden och afskrifningar å dessa konti spela ofta hufvudrollen. Ej sällan äro konti till för att dölja i stället för att klargöra den verkliga ställningen, denna må nu vara särskildt god eller särskildt dålig. Af bokföringens resultat kunna därför ej några säkra slutsatser dragas.

Revisioner.

Om revision af enskildas räkenskaper torde i vårt land knappt vara tal. Köpmännen anförtro i regeln bokföringen åt sina biträden, men någon verklig granskning förekommer knappast, förr än det på ett eller annat sätt trasslat in sig.

Afslutningen af böckerna ligger ofta flera år efter och blir till slut omöjlig att utföra utan särskild hjälp. Men för sådan värdefull hjälp betalas oftast så lågt, att det viktiga arbetet därför ej kan grund-

ligt utföras. Utgöres den förnämsta tillgången i affär af lager och inventarier, så är en granskning af bokföringen skäligen värdelös, om icke en sakkunnig inventering sker. Men därför hafva exempelvis revisorerna i våra bolag ej alltid förutsättningar eller tid.

Revisionens grundlighet får då stå tillbaka. En aktad och skicklig revisionskår kan under sådana omständigheter ej uppstå.

Under bolags- och föreningsväsendets blomstring i vår tid kunde man vänta, att kunnige och pålitlige revisorer skulle få en vidsträckt användning. Men man underskattar gerna vigten af fackmessig granskning, och i det närmaste hvarje aktieegare eller föreningsmedlem tilltror sig kunna revidera räkenskaper.

Till en icke ringa del eger samma uppfattning om kompetens att revidera rum, då det gäller granskning af räkenskaper och förvaltning af offentliga medel.

Mot revisioner, som i enlighet med dessa föreskrifter försiggå, kan med fog den anmärkning göras, att de, liksom revisioner i allmänhet, ej omfatta tiden, intill hvilken revision sker, utan lemna tillfälle till att utjemna eventuel brist med de medel, som inflyta efter böckernas afslutning. De komma i regeln för sent. Om en kassa-inventering under revisionen sker, göres den helt ytligt, genom den kontanta kassans uppräknande. Har samma person olika kassor i sin vård, får han ofta tillfälle att i nödfall låta den ena kassan fylla bristen hos den andra. Tillfällena och utvägarna att uppehålla och dölja en brist äro många, trots revision.

Oförmodade kassainventeringar vore alldeles i sin ordning. Men hvarken principal eller förman vill företaga sådan åtgärd, emedan de vanligen endast tillgripas när misstankar yppats och därför blifva misskrediterande.

För vanliga fall, då räkenskaperna äro ordentligt och samvetsgrant förda, är revision en lätt sak. Men annorlunda är förhållandet, när räkenskaperna äro oordentliga eller med afsigt förts för att vilseleda granskaren eller dölja underslef. Och det är just då revisionen skulle verka till skydd och rättelse. För sådana fall fordras väl tränade och erfarne fackmän, utrustade både med naturliga anlag och uppöfvad skarpsynhet. Men några vilkor för att få utöfva en revisors ofta mycket svåra och magtpåliggande yrke finnas icke. Revisorerna ådraga sig ej heller i allmänhet något ansvar genom försumlighet vid utöfvandet af sitt kall. Endast aktielagen samt lagen angående registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, båda af den 28 juni 1895, innehålla bestämmelse om revisorernas ansvar: hafva revisorerna, som

ej få väljas för mera än 2 år, mot bättre vetande lemnat oriktig uppgift eller uppsåtligen underlåtit att göra anmärkning mot förvaltningsberättelsen, eller visat grof vårdslöshet, äro de, som låtit sådant komma sig till last, ansvarige för uppkommen skada, en för alla och alla för en. Dock får talan ej mot dem anställas sedan 2 år förflutit från det deras utlåtande i bolagsstämman framlades.

Huru denna bestämmelse kan komma att verka, är ännu ovisst, så länge rättsskipningen icke fastslagit, hur termen »grof vårdslöshet» kan komma att tolkas.

Att dessa förhållanden äro otillfredsställande och oroväckande, derpå möta vi ofta bevis i den offentliga pressen, och det ingalunda i främsta rummet i de liberala eller radikala tidningsorganen. Så lästes i Svenska Dagbladet under fjolåret följande under rubrik:

Fackmessig revision.

Det är inom vår affärsverld en både gammal och allmän och befogad klagan, att revisionsväsendet lemnar mycket öfrigt att önska. Allt för ofta har det ju sålunda inträffat, att sådana affärer, som äro lagligen skyldiga att låta granska sina räkenskaper genom revisorer, befunnits alldeles underminerade och fallfärdiga, omedelbart efter det revisorerna förklarat allt vara väl bestäldt. Och när det för något ändamål gäلت att underkasta en enskild affärsmans ställning en noggrann granskning, t. ex. om han velat träffa ett större kreditaftal eller då ett beskattningsärende skolat afgöras, har det i många fall visat sig svårt, ja, understundom icke ens möjligt att erhålla tillförlitliga upplysningar, d. v. s. en tillfredsställande revision af vederbörandes affärsställning.

Orsaken till denna tyvärr alltför vanliga osäkerhet, så snart det gäller revisionsförhållanden, får naturligtvis icke skrivas på revisorernas bristande vilja. De fall torde fastmera vara ytterst få, der det med fog kan påstås, att revisorerna brustit i allvarligt bemödande att noga fylla sin granskningspligt. Men felet är som oftast, att de sakna kunskaper och den vana, som erfordras för att rätt sköta ett revisionsuppdrag. Här såsom på alla områden ha förhållandena komplicerats. För den, som verkligen vill dölja falskariet och underslef, ha mångtaliga nya knep och utvägar efter hand blifvit kända, och äfven den, som blott af slarf eller obetänksamhet trasslat till affärerna, kan i våra dagar, då de mest olika förhållanden gripa in i hvarandra, på jmförelsevis kort tid

få samman en härfva, som icke synes kunna redas. Det fordras följaktligen alldeles särskilda egenskaper hos en duglig revisor efter moderna begrepp, nära nog en säregen begåfning och framför allt en speciel utbildning och vana i konsten att granska och i grunden klargöra en invecklad affärsställning. Att personer i allmänhet, hvilka som helst, skulle besitta dessa önskvärda revisorsegenskaper, det kan icke rimligen begäras. Derfor måste man tillse, att särskildt utbildade revisorer äro att tillgå, innan man kan hafva förhoppning om att komma till en bättre ordning af revisionsförhållandena.

De försök, som hos oss gjorts inom Riksdagen, senast år 1895, att med statsmagternas tillhjälp upprätta en offentlig revisionsanstalt, ha icke ledt till något resultat. Det förefaller dock, som om det ånyo kunde göras en ansträngning för att framkalla ett initiativ från Riksdagens sida i saken. Utan tvifvel växer sig nemligen för hvarje år den meningen starkare, att den, som skall åtaga sig det ansvarsfulla värfvet att öfvervaka eller granska skötseln af ett affärsföretag, bör kunna fylla vissa kompetensvilkor. Och likaledes torde det vara en allmänt utbredd åsigt, att staten allra bäst kan tillhandahålla eller åtminstone organisera dylikt fackmessigt biträde vid revisioner.

Det är, som ofvan framhållits, en stor och för hela vårt affärslif känbar brist, att fackmessigt utdanade revisionskrafter icke finnas. Icke längre sedan än under sistlidne vinter och vår kunde man vid ett par mera uppseendeväckande affärssammanstörtningar här i hufvudstaden konstatera, såsom vi ock då framhöllo, huru nyttigt det varit, om tillgång till revision af fackmän funnits och varit allmänt anlitad. Och efter den erfarenhet bankerna dervid gjorde, och hvarom vi här ej behöfva utförligare erinra, torde man kunna antaga som säkert, att en mera utsträckt kredit hädanefter icke medgifves någon affärsman, som icke ställer sin affär under en fackmessig revision.

Och

Nya Dagligt Allehanda,
 innehöll strax derefter en beaktansvärd artikel under rubrik

Offentlige revisorer,

hvarur följande är utdrag:

Ett af de utmärkande dragen i nutidens ekonomiska utveckling är benägenheten att, för drifvande af allt slags handels- och näringsverksamhet, förena flere eller färre personer till bolag icke allenast för

att från flere händer sammanbringa det för rörelsens bedrivande nödiga kapitalet, utan också för att samla behöflig sakkunskap, der sådan i och för skötseln af större och mer komplicerade affärer icke kan påträffas hos en enda person. Hos oss har denna benägenhet att bilda bolag varit synnerligen liflig och har under senare tider, såsom noggrant bekant är, varit i ständigt stigande, så att antalet af svenska aktiebolag nu är högst betydligt och alltjemt nästan dagligen ökas.

Enligt lagen om aktiebolag skola aktieegare inom sig utse styrelseledamöter att leda bolagets affärer och angelägenheter samt revisorer att granska denna ledning, och det är vanligen fallet, att ledamöterna i styrelsen redan på förhand äro utsedde med särskild hänsyn till bolagets blifvande verksamhet. Beträffande valet af revisorer deremot är man i allmänhet mindre förtänksam, i öfvertygelse att bland aktieegarne alltid finna dertill lämpliga personer. Att emellertid sålunda valde revisorer icke alltid visat sig vara detta förtroendeuppdrag vuxne, derpå finnas mångfaldiga exempel, icke därför att revisorerna brustit i vilja och nit, men väl därför, att de såsom granskare af räkenskaper och andra hithörande förhållanden saknat nödiga förutsättningar och kunskaper. Tiden för verkställandet af bolagens revisioner är också ofta knappt tilltagen, och ehuru väl lagen om aktiebolag medgifver revisorerna rätt att när som helst under årets lopp taga del af bolagets böcker och handlingar, så lär väl i vanliga fall af denna rätt icke göras stort bruk, och detta möter dessutom i många bolag praktiska svårigheter. Man har i bolag med stor rörelse och vidlyftiga räkenskaper sökt afhjelpa detta medelst särskildt anstälde siffergranskare för att derigenom befria revisorerna från ett tidsödande och ansträngande mekaniskt arbete och sätta dem i tillfälle att egna hela sin uppmärksamhet åt bedömandet af det sätt, hvarpå bolagets affärer och angelägenheter handhafvas. Huruvida detta system är fullt lyckligt och verkamt samt arbetar till verklig belåtenhet, torde icke vara lätt att afgöra, då omdömena härom gå i olika riktningar.

I länder med större och vidsträcktare handel och industri har detta missförhållande längesedan gjort sig kämbart och botemedel deremot skapats. Offentlige och edsvurne revisorer äro mångenstädes redan en gammal och högt ansedd institution. Att personer, som gjort granskning af räkenskaper och affärsställningar till sitt yrke och som därför äro särskildt skolade, ega vida större förutsättningar att snabbt, men säkert verkställa en sådan granskning än personer, som icke äro sålunda kvalificerade, ligger för öppen dag. I England finnes sedan länge en mängd stora firmor, som uteslutande verka såsom offentliga

revisorer, och der är det brukligt, att revisioner af aktiebolagens räkenskaper verkställas af dessa firmor. I Tyskland äro också offentliga revisorer sedan länge en häfdvunnen och icke allenast af bolag, utan äfven af enskilda personer och firmor flitigt begagnad institution. Att utredningar och utlåtanden från sådana revisorer ega vitsord vid tvister inför domstolar och vid beskattningsfrågor, ökar icke litet deras betydelse och användning.

Inom den svenska Riksdagen väcktes för några år sedan förslag om införandet hos oss af offentliga revisorer efter utländskt mönster, men vann ej Riksdagens bifall, och dervid har det tills vidare stannat. Behovvet af en liknande institution borde likväl vara rätt kämbart, icke allenast för mängden af i synnerhet smärre bolag, som vanligen ha svårare än de mycket stora aktiebolagen att bland sina aktieegare finna lämplige revisorer, utan också för hvarje affärsman med någorlunda betydlig verksamhet. Det är knappast möjligt, att enskilde affärsmän skulle kunna, såsom hos oss notoriskt varit händelsen, för banker eller andra framlägga en fullkomligt vilseledande uppgift om sin ställning, om denna blifvit granskad och bedömd af en opartisk och fullt kompetent institution.

Att dessa här uttalade åsikter äro väl grundade, det visar erfarenheten.

I *England*, det gamla praktiska affärslandet, har man länge sedan organiserat och utvecklats revisorsverksamheten till en samhällsinstitution af stor praktisk betydelse och gifvit dess utöfvare en motsvarande legal och i vissa fall officiel ställning, för att försäkra sig om att de skola kunna fullgöra sina magtpåliggande uppdrag utan alla sidoinflytelser.

Redan 1870 bildades en del revisorssamfund i London och Liverpool, och i flera andra större städer följdes genast exemplet. De antagna stadgarna voro stränga och syftade åt ett konsekvent tillvaratagande af det allmännas intressen på samma gång som yrkets.

År 1880 ingingo sju af dessa föreningar till regeringen med hemställan att erhålla charter. De anförde till stöd för sin anhållan, att utöfvarne af revisorsyrket i England vore talrika, att deras uppgifter finge en stadigt växande omfattning, så att till utredningsman i konkurser, administratorer och likvidatorer vid afvecklingar af stora företag och till sakkunnige vid domstolspröfningar af räkenskaper och förvaltningsärenden samt till revisorer i bolag och firmor särskildt deras medlemmar anlidades och att det derfor vore af vigt, att de erhöles en deras ansvarsfulla uppdrag motsvarande kontrollerad ställning i samhället.

Deras föreningar vore ej upprättade såsom en affär och deras medlemmar sökte ej någon ekonomisk vinst af företaget, utan de syftade åt att höja yrket i sin helhet genom att utveckla sina medlemmars opartiskhet, kompetens och tillförlitlighet genom att såsom vilkor för medlemskapet stadga allmänbildning och yrkesskicklighet samt förtroendeingifvande personliga egenskaper.

Det fordrades därför en yrkesmessig utbildning och sträng pröfning för erhållande af medlemskap i deras föreningar.

Den sökta chartern beviljades genom ett kongl. bref 1880, och de nämnda föreningarna inkorporerades såsom »*The Institute of Chartered Accountants in England and Wales*».

Institutet har sitt hufvudquartier i Londons city, i en praktig byggnad vid Moorgate Place. Byggnaden inrymmer, förutom styrelse- och expeditionslokaler, examenssalar, skrif- och lärum samt bibliotek.

I öfverensstämmelse med charterns föreskrifter och särskilda stadgar gälla följande vilkor för medlemskap i institutet:

Sökanden anmäler sig hos institutets styrelse och begär att få genomgå inträdesexamen. Denna verkställes antingen i London eller i vissa af de större städerna, der i sådana fall en examenskommission förordnas, och afser att ådagalägga, det sökanden har tillräcklig underbyggnad. Vissa examina vid läroverk eller praktiska prestationer berättiga till fritagande från denna examen.

Har sökanden från institutet bekommit certifikat, som visar att han genomgått eller fritagits från inträdesexamen, vänder han sig med detta till en medlem af institutet, en legaliserad revisor, och söker anställning hos denne såsom praktiserande biträde.

På för ändamålet särskildt tryckta formulär uppgöres nu ett lärlingekontrakt, som stadgar förbindelserna å ömse sidor. Lärlingstiden är vanligen 5 år, på grund af goda förstudier någon gång ej mer än 3 år. Inom en månad efter det kontraktet tecknats, skall detta deponeras hos institutets styrelse, och eleven, *studeranden*, inregistreras. Hvarje förändring med principal skall anmälas till institutet för registrering. Ingen föreningsmedlem är berättigad att hafva mera än 2 elever.

Efter slutet af halfva lärlingstiden eger eleven att inför institutet aflägga en s. k. Intermediate examination, som omfattar bokföring, revision, liqidatorers, gode mäns, förvaltares, förmyndares, administratorers m. fl:s skyldigheter och rättigheter enligt lag och förordningar.

Slutexamen kan tagas först 2 år derefter. Dervid skall princi-

palens betyg om genomgången praktisk kurs eller annans intyg om att sökanden skött sig till belåtenhet företes. Denna examen omfattar skriftliga prof i samma ämnen som i examen på mellanstadiet samt dessutom profning i konkurslagen, bolagslagarna, handelsrätten, förlikningsrätten och lagen om skiljedom samt andra ämnen som uppställas.

Styrelsen utser årligen en examenskommission, som offentliggör utförliga beskrifningar öfver vilkoren och ämnena för de olika examina, såväl de muntliga som de skriftliga. Examina hållas i regeln 2 gånger om året, i juni och december månader.

Den som aflagt slutexamen kan söka medlemskap i institutet. Inval sker uti styrelsen med kvalificerad majoritet.

Institutet har 2 medlemsgrader: Associates och Fellows. Medlemmarna skola oafbrutet styrka att de utöfva yrket, de erhålla certifikat på sitt medlemskap och skola på alla aktstycken med deras underskrift efter namnet tillägga sin medlemstitel: *A. C. A.* (Associate of Chartered Accountants) eller *F. C. A.* (Fellow of Chartered Accountants). Institutet utger fullständig medlemsförteckning.

Stadgarne äro mycket stränga. Till uteslutning ur institutet hemfaller en och hvar, som missbrukar sin ställning, kommer i konkurs eller inlåter sig på annan verksamhet, som förhindrar honom att i utöfvandet af yrket vara samvetsgrann eller fullt opartisk.

Vid sidan af detta institut finnes en »Förening af räkenskapsförare och revisorer», upprättad 1885, hvilken organiserat sig i öfverensstämmelse med de principer, för hvilka här redogjorts, men hvilken ej har charter och ej heller åtnjuter det anseende eller intager den ställning som institutet.

Institutet räknade vid årets början 2,687 medlemmar, hemmahörande ej endast i England och Wales, utan utöfvande sin verksamhet i alla verldsdelar, öfverallt der Englands handel och industri trängt fram.

Tillsammans med de studerande uppgår institutets inregistrerade medlemmar till minst 3,000.

Den förenämnda föreningen för räkenskapsförare och revisorer har öfver 1,000 medlemmar och omkring 200 studerande.

De studerande, eleverna, bilda i de stora städerna föreningar inom sig för att tillvarataga sina gemensamma intressen.

Medlemmarna bilda ofta, 2 eller flera tillsammans, revisionsbyråer och ställa något försäkringsbolags garanti för den förlust, som kan orsakas af deras eller deras bitrådets försumlighet eller vårdslöshet.

Efter ungefär samma plan är revisionsväsendet ordnad äfven i Skottland.

De legaliserade revisorernas i Storbritannien betydelse, liksom deras verksamhetskrets, har varit i stark tillväxt, sedan flera lagar under det sista årtiondet föreskrifvit betryggande revisioner på olika områden. Sådana lagar äro bland andra:

Bankruptcy Act 1890, Building Societies Act 1894, Friendly Societies Act 1896 och Companies Act 1900.

Building Societies Act föreskrifver exempelvis: i § 3: »Oafsedt hvad som helst i stadgarna för ett bolag under the Building Societies Act skall åtminstone en af bolagets revisorer vara en person, som offentligen utöfvar en ansvarig räkenskapsförares yrke».

I *Tyskland* visa flera förordningar, hvilken vigt man der fäster vid att revisioner utföras af därför särskildt kvalificerade och helst officiella personer. För vid rätterna anstälde revisorer finnas särskilda reglementen. Enligt föreskrifter, reglementerade af handelskammaren i Hamburg 1888 och stadfästade af senaten, utnämner handelskammaren derstädes efter behof på 3 år revisorer, hvilka inför presidenten i deputationen för handel och sjöfart aflägga ed att troget och samvetsgrant utföra dem anförtrodda uppdrag och iakttaga tystlåtenhet. De anlitas särskildt såsom sakkunnige vid bolags bildande.

Revisorerna stå under handelskammarens uppsigt, och komma sådana omständigheter i dagen, som synas visa, att revisor ej egnar sig för sin uppgift, kan denne genast entledigas. En edsvuren revisor får icke, så länge han innehar denna ställning, för egen del drifva köpmansverksamhet eller engagera sig med annan person därför.

De tyska Erwerbs- und Wirthschafts-Genossenschaften måste åtminstone hvarannat år låta verkställa revision och fullständig kontroll genom en sakkunnig, legaliserad, bolaget icke tillhörande, revisor [Genossenschaftsgesetz § 53—64].

Statens uppborädsmän äro underkastade regelbunden kvartalsrevision, likaså i allmänhet kommunernas redovisningsskyldige.

Vid universitetet i *Wien* lär finnas en särskild professur i »Staatsverrechnungswissenschaft».

I *Frankrike* finnas handelsrevisorer (comptables-vérificateurs), hvilka, liksom de hamburgska edsvurne, anlitas för att organisera nya affärer, och domstolsrevisorer (comptables-judiciaires), som i regeln äro skiljedomare i fråga om handelsräkenskaper. Dessa senare, äfven kallade experts, sakkunnige, äro framför allt likvidatorer, och sjelfva sakkunskapen i afseende på räkenskapsföring innehafves närmast af deras sekreterare.

De franska nationalekonomerna hafva flera gånger uppfordrats

att systematiskt befordra en praktisk vetenskaplig kunskap i räkenskapsföring och räkenskapsgranskning genom upprättande af en räkenskapskammare och utställande af bevis om yrkesskicklighet. Man väntar sig, att i samband dermed vid *l'Académie des Sciences Morales et Politiques* skall inrättas en afdelning för räkenskapsföring vid sidan af den statistiska afdelningen.

Att man i *Danmark* icke är nöjd med det offentliga revisionsväsendet framgår deraf, att der tillsatts en parlamentarisk komité för att taga i öfvervägande en omorganisation af statens revisionsväsende. Förordningen af den 8 juli 1840 om det offentliga kassa- och räkenskapsväsendet gäller ännu till efterrättelse. Deri lemnas föreskrifter om infordring af uppbördsmedel och deras qvittering, om utbetalningar, aflemningar af kassabehållningar, om redovisningen och kontrollen dervid samt om revisionen o. s. v.

I *Norge* har frågan om det offentliga revisionsväsendet varit föremål för långvarig och ingående pröfning.

1882 upprättades »den Kongelige norske Regjerings Revisions-Departement». En kongl. resolution af 7 oktober 1822 lemnar instruktion för departementet. Det skall »tillse att alla räkenskaper affattas på sådant sätt och i sådan form, att de å ena sidan kunna med lätthet revideras och gifva visshet om användningen af de offentliga medlen, och å andra sidan kunna affattas utan onyttigt besvär för räkenskapsförarne. För så vidt hittills brukade former ej befinnas fylla dessa fordringar, åligger det departementet att anordna och uppställa lämpliga schemata för sådana räkenskaper.» Hit hörer också öfvervakandet, att redovisningar i alla instanser inkomma i *rätt tid*. Revisionsdepartementet skulle stå i intim förbindelse med statsrevisionen och underlätta dess kontroll öfver statens förvaltning och räkenskaper.

Denna centralisation af det offentliga räkenskapsväsendet inom administrationen, men alldeles utanför de olika departementens fackliga administration, saknar motstycke i andra länder. Något likartadt återfinnes endast, i visq mån, i det äldre danska skattkammarkollegium. I andra länder hade man vid denna tid kommit derhän, att räkenskapernas kontroll och det afgörande utslaget dervid voro lagda hos en räkenskapskammare utanför den egentliga administrationen, medan denna senare hade den förutgående revisionen af tjänstemännens räkenskaper sig anförtrodd.

Emellertid visade det sig snart olägenheter af den långt drifna centraliseringen i det norska revisionsdepartementet. Redan 1824 upprättades ett revisionskontor för offentliga stiftelser uti *Departementet för*

Kirke- og Undervisningsvæsendet. 1826 blef ytterligare lagdt under samma departement revision och decision af en del räkenskaper för skolor och fattigkassor samt andra räkenskaper öfver undervisningsväsendet.

Så småningom har liknande decentralisation i revisionsväsendet införts äfven på andra områden, och arbetet i revisionsdepartement till stor del fördelats på såväl centrala som andra myndigheter.

1848 väckte finansministern, statsrådet I. H. Vogt regeringens uppmärksamhet på det otillfredsställande i den centralisation af revisionsväsendet, som var anordnad i revisionsdepartementet. Hans mening delades af de flesta statsråden. 1849 föreslog statsrådet Stang, att revisionsdepartementet skulle upphöra att vara ett regeringsdepartement. Men ståthållaren Lövenskiöld motsatte sig båda förslagen, och det förblef i hufvudsak vid det gamla, ehuru decentralisationen i flera hänseenden fortsattes.

1870 hemställde chefen för revisionsdepartementet, statsrådet F. Stang, att det skulle tagas under omfattande pröfning, huruvida den bestående ordningen i räkenskapskontrollen vore ändamålsenlig och tillfyllestgörande eller i hvilka hänseenden förbättringar borde införas. Genom kongl. resolution beslöts att sända tre stipendiater till Köpenhamn för att inhemta kunskap om det danska revisionsväsendet.

Sedan dessa 1871 afgifvit berättelse, föreslog revisionsdepartementet, att nya bestämmelser om det offentliga kassa- och räkenskapsväsendet skulle utarbetas af en kommission.

En kongl. proposition 1874 föreslog, att i spetsen för revisionsväsendet och räkenskapskontrollen skulle ställas två generaldecisioner under finansdepartementet, liksom i Danmark.

Propositionen kom ej till afgörande vid 1874 års storting.

Statsrevisionen, som fick att yttra sig öfver förslaget, afstyrkte det och uttalade 1875 såsom sin uppfattning, att »revisionens tredubbla föremål: en rent räkenskapsmessig, en administrativ och en konstitutionel kontroll kräfde, att såväl den revision, som nu eger rum i regeringsdepartementen af de speciella räkenskaperna, som den under statsrevisionens verksamhet sorterande kontrollen till sin styrelse förändrades under en af stortinget utnämnd myndighet.»

Konstitutionskomitén 1876 afstyrkte också den kongl. propositionen, och stortinget afslog densamma. Upprepade förslag och hemställningar för att spörsmålet om en ändamålsenligare ordning i det norska revisionsväsendet skulle få sin lösning ledde ej till resultat. I Retstidende för 1884 lät professor Aschehoug trycka en afhandling »om den konstitu-

tionelle Regnskabskontroll», som 1885 insändes till konstitutionskomitén. Tillika lät komitén trycka — som dokument n:o 64 — en framställning af statsrevisionen af den 4 mars 1885 i samma ämne, hvari flera af de väsentligare punkterna i professor Aschehousgs skrift bemötas.

Samma år uppdrog stortinget åt regeringen att utreda frågan och inkomma med förslag till ett kommande storting. Regeringen uppdrog med anledning häraf, dock först 1896, åt en blandad konglig och parlamentarisk komité att utarbete förslag till omorganisation af statens revisionsväsen. Denna komité inkom i oktober 1898 med ett förslag till lag om revision af statens räkenskaper, hvars hufvuddrag äro:

1. De af stortinget valda 5 statsrevisorerna revidera den öfversta administrationens räkenskaper;

2. De underordnade redovisningsskyldiges räkenskaper revideras och decideras af ett räkenskapsting, som sorterar under statsrevisionens ordförande. Räkenskaperna insändas genom regeringsdepartementen, som kontrollera räkenskapernas öfverensstämmelse med anvisningarna, reglementen och dylikt. Om räkenskapstingets förslag till decision icke gillas af vidkommande departement, sker det slutliga afgörandet genom en nämnd, bestående af statsrevisionens Formand och Næstformand samt en af regeringen eller vidkommande departement utsedd bisittare i denna domstol.

Om detta förslag i sin helhet äro 3 af komiténs 5 medlemmar ense. 2 af dem föreslå, att statsrevisionen skall bestå af 3 medlemmar, hvaraf ordföranden är embetsman och utses af Konungen, samt att statsrevisionen skall omfatta icke blott den öfversta administrationens hufvudräkenskaper, utan också en afslutande granskning af underordnade redovisningsskyldiges räkenskaper samt decision af dem.

Komitén läser inom kort inkomma med särskildt förslag till lag om det offentliga kassa- och räkenskapsväsendet, som stortinget 1897 likaledes lemnade komitén i uppdrag utarbete.

Hvad som vid studiet af dessa utredningar ådrager sig särskild uppmärksamhet är den sträfvan att systematisera och till ett helt ordna revisionsväsendet, som deri framlyser.

Den framställning af olika system, som följas i andra länder, och de erfarenheter, som der förvärfvats, hvilken komitébetänkandet ofta åberopar, är af stort intresse. Särskildt förtjena att uppmärksammas de ingående upplysningarna om revisionsinstruktioner, som deri lemnas, samt om föreskrifter för att det allmänna må vara tillförsäkradt full opartiskhet och duglighet hos revisorerna.

De i dessa senare hänseenden mest beaktansvärda reglementen äro det reviderade belgiska från 1896—1897, det för det tyska Rechnungshof 1875 utfärdade, bygdt på samma principer som det för den preussiska Oberrechnungskammer från 1873 gällande, samt det engelska Audit Boards instruktioner. De senare sammanfattas i en bok »General instructions and rules for the officers in the departement of the comptroller general of the receipt and issue of her Majesty's exchequer and auditor general of public accounts» under följande kapitel:

Regler för arbetstid och fritid;

Regler för tjänstledighet;

Allmänna föreskrifter;

Metoder för arbetets utförande; och slutligen

Föreskrifter för revision af de olika slags räkenskaper, som skola granskas.

Dessa instruktioner lemnas hvar och en af funktionärerna under förpligtelse att förvara dem såsom konfidentiella, hvad beträffar arbetets utförande, på det att de icke må komma till någon grens af administrationen kännedom.

Äfven i Frankrike lägges stor vikt vid »regler och instruktioner för revisorerna».

Hemlighetens bevarande afser att förhindra, det någon af de redovisningsskyldige eller administratorerna skall kunna inrätta sina posteringar så, att fel i räkenskaperna skola kunna undgå revisorernas uppmärksamhet eller döljas.

En beaktansvärd fråga i afseende på den konstitutionella räkenskapskontrollen är den om *förutgående* kontroll, s. k. *visum*, hvarigenom förhindras, att administrativa myndigheter kunna disponera högre belopp än riksförsamlingen för hvarje fall anvisar. I flera länder, såsom i England, Holland, Belgien, Italien, Luxemburg och Brasilien, finnes en Visummyndighet tillagd de mot den norska statsrevisionen svarande institutionerna (räkenskapskammare, räkenskapsrätt), och den betraktas der såsom en väsentlig konstitutionel garanti. I Frankrike är detta spörsmål på dagordningen på grund af uttalanden af generalprokuratorn vid räkenskapskammarrätten. Äfven i Österrike är denna fråga föremål för ingående pröfning.

En systematisk, så långt möjligt decentraliserad, preventivkontroll förordas af vetenskapsmän på detta område, såsom L. von Stein och d:r G. Seidler.

De i de engelska regeringsdepartementen anställda *accounting officers* hafva sig ålagdt att vaka öfver att inga oberättigade anvisningar på statsutgifter ega rum.

Föreskrifterna om revision af offentliga räkenskaper återfinnas i en mängd spridda kongl. förordningar och civillagar af mycket vexlande natur.

De svenska embetsverken hafva i allmänhet liksom departementen sina egna, fasta revisorer. De allmänna medel, som derifrån anvisas, blifva också dit redovisade i närmaste hand. Deremot händer det, att öfver användningen af medlen, sedan de till sina olika uppgifter fördelats, ingen redovisning ingår. Så har till exempel varit fallet med skytteanslagen, som ej af de olika skytteföreningarne redovisats.

Statens uppördsmän revideras i närmaste hand af länsstyrelserna och statskontoret.

Förmyndarekammarens förvaltningsåtgärder och räkenskaper granskas af revisorer, valda af stadsfullmäktige och direktionen öfver allmänna barnhuset, och förmyndares i landsorten »räkning» åligger det särskildt utsedde gode män att granska.

Kammarrätten granskar i sista hand alla statens och allmänna inrättningars räkenskaper samt dömer öfver anmärkningar mot uppördsmän och förvaltare af allmänna medel.

Kommunerna välja revisorer öfver sina och dem underlydande myndigheters räkenskaper och förvaltning.

Banker anställa numera egna granskare *utom* revisionen.

Ändock äro förskingringar både talrika och stora och kunna fortgå under lång tid.

På samma sätt är det inom bolags- och föreningsrörelsen.

Under hägnet af den nya aktiebolagslag, som trädde i kraft med början af år 1897, har uppstått ett betydande antal nya aktiebolag, som dragit till sig ej ringa belopp af allmänhetens penningar. Huru de medel, som sålunda lemnats till förvaltande af aktiebolagens styrelser, af dessa senare handhafvas, blir därför en fråga af synnerlig vikt ej allenast för dem, som tillskjutit penningarna, utan i lika hög grad äfven för dem, hvilka genom aktiernas belåning hafva intresse deri, att affärerna skötas fullt redbart, och att de belånade aktierna

bibehållas, så vidt på förvaltningen beror, vid sitt antagna värde. Af ej mindre vigt är naturligtvis utöfvandet af en verksam kontroll öfver andra bolags, ekonomiska förvaltningar, pensionskassors, sjuk-kassors och välgörenhetssällskaps förvaltning af de medel, som för deras särskilda ändamåls främjande blifvit sammanskjutna. Den enskilde aktietecknaren eller föreningsmedlemmen likasom äfven den kreditgivande banken har emellertid knappast någon utväg att sjelf vinna den inblick i de under styrelsers eller direktions förvaltning ställda tillgångars förvaltning i annat afseende, än som möjliggöres af de revisionsberättelser, som bolagen och föreningarna årligen offentliggöra. Men det sätt, hvarpå revisorer vanligen eller ofta tillsättas, lemna, såsom erfarenheten ej sällan visat, icke alltid tillräcklig garanti för att revisionsarbetet varder utfördt med den omsorg och framför allt opartiskhet, som är af nöden.

Under det att det är af vigt, att personer, intresserade uti och förtrogne med affären i fråga och förhållandena på platsen, verkställa granskningen, är det också angeläget, att någon opartisk fackman, en yrkesrevisor, deri deltagar.

Naturligtvis bör tystlåtenhetspligt gent emot offentligheten åligga sådan revisor.

I Sverige hafva icke de omsorgsfullt ordnade förhållanden med revisionsverksamheten i England och annorstädes blifvit obeaktade. I slutet af 1899 stiftades i Stockholm det svenska revisor-samfundet, hvars ändamål och organisation bestämts i samfundets stadgar sålunda:

Samfundets ändamål.

Samfundets ändamål är:

Mom. 1. Att utgöra en sammanslutning af landets yrkesrevisorer och räkenskapsförare;

att höja kårens anseende genom att göra allmänbildning och bepröfvad yrkesskicklighet till nödvändig förutsättning för inträde i samfundet;

att genom anordnande af kurser, föredrag och meningsutbyten samt genom tillhandahållande af facklitteratur väcka ledamöternas intresse för sitt yrke samt bidra till deras utbildning;

att bibringa allmänheten en rätt uppfattning om vigten och nödvändigheten af noggrant och lagenligt förda räkenskaper samt af tillförlitliga och på ett uttömmande sätt verkställda revisioner;

att i likhet med utländska (särskildt engelska) samfund af detta slag söka erhålla rätt att, sedan kunskapsprof, som på lagstiftningens väg må bestämmas, af samfundets ledamöter blifvit aflagda, till dessa utfärda intyg derom, att de uppnått den skicklighet, som må berättiga dem att offentligen utöfva en räkenskapsförares och revisors yrke.

Mom. 2. Att genom kassors och fonders bildande söka vinna ett ekonomiskt underlag för sina sträfvanden, samt

att bispringa behöfvande ledamöter och deras efterlemnade enkör och barn.

Medlemskap.

§ 2.

Till medlemmar af samfundet kunna inväljas till myndig ålder komne, välfräjdade svenske medborgare, som gjort sig kända för skicklighet och redbarhet vid utöfvandet af en räkenskapsförares och revisors åligganden.

§ 3.

Ansökning om inträde i samfundet göres skriftligen till styrelsen, som vid nästa ordinarie sammanträde föredrager densamma och afgifver sitt utlåtande.

Sådan ansökning bör för att vinna afseende vara åtföljd af uppgift om sökandes ålder, om den eller de läroanstalter, der han åtnjutit sin uppfostran, samt intyg af personer, som styrelsen må anse sakkunnige och trovärdige, att sökanden i bokförings- och revisionsgörömål besitter erforderliga kunskaper.

§ 4.

Till hvarje ledamot af samfundet utgifves ett af hela styrelsen underskrifvet certifikat om medlemskap.

Detta samfund är ännu i sin linda, men torde böra understödjas. Samfundet sträfvar icke efter någon ekonomisk vinst för egen räkning; det söker befrämja sina ledamöters direkta intressen endast genom att på ett lätt tillgängligt sätt ställa deras yrkesskicklighet till allmänhetens förfogande.

Revision mötes ofta med ett missnöje, som visar hvilket falskt begrepp härom råder.

Der allt är som det bör vara, der bör också den grundligaste revision vara den angenämaste — för alla parternas vidkommande. Och om genom densamma upptäckes något fel, som insmugit sig, bör det vara ett för alla gemensamt intresse att få felet rättadt. Likvisst händer det ej så sällan, att noggranna revisorer bemötas fränstötande, liksom om deras noggrannhet vore någon opåkallad och obefogad närhängenhet. På så sätt har en undfallenhet från revisorers sida fått insteg, som ofta tjenat deras intresse, hvilka haft något att dölja.

Nekas får ej, att revisorer kunna gå till en annan öfverdrift, att utöfver sin befogenhet blifva verkligen påträngande, ja, att de någon gång också kunna trakassera. Men båda missförhållandena peka på behovet af en legaliserad, kvalificerad kår af offentlige revisorer.

En särskild uppgift för sådana revisorer kunde blifva att biträda vid rätterna med utredning af krafsmål och tvister om bokföring. Till förlikningsinstitutioner, som i utlandet verksamt bidraga att undanrödja anledningar till processer och högst betydligt inskränka deras antal, kunde de äfven lemna ett godt material.

Kontroll.

Utom bokföringstväng och revision bör också kontroll i trängre bemärkelse anlitas för att hindra förskingring af anförtrodda eller annars af andras redbarhet och vård beroende medel. Sådan kontroll användes mycket i andra länder, exempelvis i Tyskland, der statens uppbornsmän utom den regelbundna revisionen äro underkastade oförmodade visitationer af någon statens kontrollant, Revident, Amtsrevisor etc.

Obligatorisk semester är också anlitas och har visat sig vara ett både enkelt och verksamt kontrollmedel, egnadt att afhålla från frestelser till tillgrepp och försök att dölja sådana. Likartad kontroll är införd i vårt land i flera förvaltningsgrenar till dömes öfver enskilde återförsäljare af stämpelpapper, hvilka äro underkastade årliga inventering af en utaf Konungens befallningshafvande särskildt förordnad person, öfver banker genom bankinspektören, öfver försäkringsanstalter genom särskild inspektör o. s. v.

Kongl. postverket har inrättat särskild inspektion och derjemte infört obligatorisk semester. Bankaktiebolagslagen den 19 november

1886 föreskrifver, att åtminstone hvart annat år skall en af revisorerna ombytas samt att en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsedd person skall deltaga i revisionen. Revisionsberättelsen skall insändas till finansdepartementet, och räkenskaperna skola vara tillgängliga för Kongl. Maj:ts befallningshafvande eller deras ombud, för bankspektören eller hvem helst finansministern förordnar.

Enligt kongl. förordningen den 16 maj 1890 angående Sveriges allmänna hypoteksbank utses, utom de revisorer, som väljas af de delegerade hypoteksföreningarna, af riksgäldskontoret en revisor att vid revisionen föra ordet.

Försäkringsanstalter skola enligt kongl. förordningen af 22 oktober 1886 till civildepartementet insända sina revisionsberättelser för kontroll.

Lagen om sjukkassor den 30 oktober 1891 stadgar, att styrelsen årligen till registreringsverket skall lemna uppgifter enligt fastställt formulär angående kassans verksamhet föregående kalenderår, äfvensom ett exemplar af revisionsberättelsen, som sedan ingår till civildepartementet. Myndigheten kan på stället låta undersöka förvaltningen.

Men en hel del af denna kontroll är dock endast skenbar, då den ej åtföljes af inventering.

Särskildt mot saknaden af nödig kontroll öfver förvaltningen af en hel del kassor, stiftelsemedel och dylikt samt öfver förmyndares förvaltning af omyndiges medel har starkt missnöje yppat sig. Justitieombudsmannen rigtade senast 1881 i sin embetsberättelse uppmärksamheten på det otillfredsställande i de omyndiges ställning, och Riksdagen har upprepade gånger haft frågan till öfverläggning.

Lagen af 18 april 1884 har icke rådt bot för missförhållandena.

Förmyndaren skall inför gode männen pågifva räkning öfver allt, hvad han har om händer, med uppgift af den säkerhet, mot hvilken den omyndiges reda penningar äro satta». Men han behöfver icke uppvisa denna säkerhet eller förete värdehandlingarna, derest icke gode männen särskildt fordra detta, hvilket säkert i många fall aldrig sker och, när det mera undantagsvis sker, lätt betraktas såsom tecken till misstroende och då i de flesta fall torde vara för sent påkalladt.

Också sker mycket och upprörande missbruk med omyndiges medel.

Huru nu detta bäst skall kunna rättas, derom hafva meningarne ännu ej stadgats.

På grund af motioner, i Första Kammaren af friherre Klingspor och i Andra Kammaren af herr P. Waldenström, hemstälde 1900 års

lagutskott, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida icke mera betryggande föreskrifter rörande kontrollen öfver förmyndares förvaltning af omyndiges tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar kunde ernås, samt i sådant fall låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i ämnet».

Första Kammaren biföll med stor majoritet denna hemställan, men Andra Kammaren, som året förut godkänt reservanternas yrkande om skrifvelse till Kongl. Maj:t för mera betryggande föreskrifter rörande *förvaltningen* af omyndiges tillgångar i kontanta medel och värdehandlingar, afslog densamma. Ett förslag till sammanjemkning föll, och frågan är ännu lika oafgjord. Emellertid blef fordran på skärpt kontroll energiskt framhållen och torde böra tagas i öfvervägande, om också en mera betryggande *förvaltning* af synnerligast de större arfmedeln bör eftersträfvast.

Bland kontrollmedel nämndes under debatten, utom inspektion, en del säkerhetsåtgärder, som lära anlitas i andra länder, särskildt afstämpling af myndlings värdehandlingar för dennes räkning, på det att förmyndaren ej må kunna för egen del göra bruk af dem.

Olika meningar råda, om förskingringar af omyndiges medel förekomma ofta eller mera undantagsvis. Att de absolut taget förekomma ofta, torde vara bestyrkt, men, taget relativt till antalet förmyndareuppdrag, torde resultatet ej te sig fullt så mörkt. Deremot är det helt visst oftast så, att, när förskingring egt rum, har denna genom bristande kontroll — om redovisning kan man ej tala — fortgått, tills intet finnes att rädda.

Hur orimligt denna lagstiftning åsidosätter en verklig kontroll, framgår bäst af det förhållande, att om domstol, på grund af godemäns framställning eller der förhållandena eljest det föranleda, ålägger förmyndaren att lemna inteckning eller ställa annan säkerhet för omhändertagande medel, så eger förmyndaren sjelf obestridlig rättighet att efter godtfinnande disponera denna säkerhet.

År 1897 skref Riksdagen till följd af herr Billings motion i ämnet till Kongl. Maj:t och anhöll, »att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunde finnas nödiga för åstadkommande af kontroll öfver värden och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet».

Som man finner, är frågan om betryggande redovisning af och kontroll öfver anförtrodda eller annans omhänderhafvande medel i vårt land uppe under många former, hvilket visar, att det nuvarande tillståndet är otillfredsställande. Det är ej heller fråga om ringa belopp, endast i de två sistnämnda fallen om flera hundra millioner kronor. Och oron är säkerligen icke oberättigad. Frågan är, hur större säkerhet skall kunna vinnas på lämpligaste sätt. Nog finnes det redovisningstväng och kontroll af flerahanda art, men det saknas system och tillförlitlighet i det hela.

Revision och kontroll, som skall i största möjliga mån kunna förebygga tillgrepp, afvärja frestelser till bedrägeri i redovisning eller snarast möjligt hämma bedrägeriernas utöfning, måste i största möjliga utsträckning vara grundlig och utöfvas af dertill särskildt kompetenta personer.

Men sådan kompetens vinnes endast genom trägen och systematisk utbildning, ja, ofta icke ens dermed, derest särskild begåfning för uppgiften saknas. All ofullständig eller otillförlitlig revision är i allmänhet vådlig, emedan den insöfver i falsk säkerhet såväl dem, hvilka lita till revisionens effektivitet, som dem, hvilka skola granskas. Emellertid händer det allt för ofta, att dessa förtroendeuppdrag lemnas åt personer, som genom sin ställning i öfrigt ega det största förtroende, men sakna tid eller förmåga att fullgöra sitt värf med tillbörlig omsorg och säkerhet.

När allt är i sin ordning och intet doldt, då är revisionen en lätt sak, en formalitet, kan man tycka, men enär det gäller att skydda mot eller upptäcka bedrägeri, blir dock alltid en lättvindig revision värdelös, ja, skadlig. Den redovisningsskyldige ser nog hvad revisionen går för och rättar sig kanske derefter. Sjelfva det förhållandet, att revisorerna oftast äro särdeles väl ansedda män, är en fara, emedan det allmänna förtroende, de åtnjuta, också sträcker sig till förtroendet till deras kompetens såsom revisorer, utan att denna kompetens är pröfvad.

Allt för ofta gör sig också otillbörlig hänsyn gällande, derigenom att revisorerna ej intaga en fullt oberoende och ansvarig ställning. Dertill kommer den falska uppfattningen af revisionens natur.

Att befordra uppkomsten af en för dessa uppgifter utbildad, sjelfständig revisorskår i vårt land bör därför ligga i statens välförstådda intresse. Inom Sveriges handelskår har frågan varit beaktad, men fått förfalla. Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning innehöll redan 1894,

om jag ej misstager mig, väckande och utredande artiklar i ämnet. Året derpå hade samma fråga uppmärksammats i Danmark, hvarom Handelstidningen meddelar följande.

„Det engelska revisionssystemet,

förut några gånger omnämndt i Handelstidningen, omtalas, i anledning af den senare tidens talrika försnillningsupptäckter i Danmark, sålunda af en insändare, »Grosserer K.», i »Politiken»:

De många betydande försnillningar, som i år kommit till allmänhetens öron, ha naturligtvis ej minst gifvit affärsmän anledning till eftertanke. Och på förslag till mått och steg af olika slag, hvarmed man kunde hindra bedrägerierna, har det ej på senare tiden varit någon brist. I pressen ha således flera förslag varit framlagda.

Jag har emellertid ej bland dessa sett något, som omhandlar det i England använda systemet: kontrollering af kassor och böcker genom revisorer och räkenskapsförare, som äro autoriserade af staten.

Jag har i flera år vistats i England, och jag vet af egen erfarenhet, hur förträffligt detta kontrollsystem visat sig vara. Sedan jag nu åter kommit hem, hör jag alltjemt från mina engelska affärsvänner, att de och deras förbindelser äro utomordentligt tillfreds med detta kontrollsystem, och det är med anledning häraf jag nu vill fästa allmänhetens uppmärksamhet på detta system.

Revisorerna äro ej edfäste af staten, men de enskilda firmorna ha rätt att fordra deras ed på att intet röja af det, som de få kännedom om under sitt arbete.

Revisorerna skola, hvad aktiebolagen beträffar, kontrollera kassor, böcker och alla räkenskaper och bevittna, att de samma äro i ordning och riktigt förda.

Privata affärsmän kunna naturligtvis föreskrifva dem, hvad de önska granskadt.

Det säger sig sjelft, att affärsmannen såväl som bolaget får aflöna granskaren. Honoraret beror naturligtvis af förrättingens storlek och omfång.

Jag upprepar, att efter allt, hvad jag erfarit under en följd af år, har detta kontrollsystem i England visat sig vara praktiskt och till stor nytta för affärsmän.

Jag antar därför, att systemet möjligen med fördel skulle kunna

införas hos oss och att det här skulle göra lika så stort gagn och nytta.»

År 1895 väcktes af herr Fredr. Emil Pettersson i Riksdagens Första Kammare motion om extra anslag för utredning af frågan om lämpligaste sättet för revision af allmänna och eventuellt enskilda räken-skaper genom därför särskildt utbildade personer.

Ur motionen torde följande böra återföras i minnet:

Under senare tid har den allmänna uppmärksamheten vid åtskilliga tillfällen blifvit rigtad på s. k. »oegentligheter», som yppats såväl inom vissa grenar af affärsverksamheten som hos penningförvaltande institutioner och handhafvare af allmänna medel.

Utan att här inlåta mig på en redogörelse för några särskilda fall af de »oegentligheter», hvilka tid efter annan omtalats i pressen eller förhandlats man och man emellan, vill jag blott erinra derom, att dylika sorgliga missförhållanden förekommit både hos banker, sparbanker, hypoteksföreningar och kommunala förvaltningar m. fl.

Äfven statens institutioner hafva berörts deraf, och jag behöfver endast påvisa det nedslående faktum, att under förlidet år upptäcktes balanser nästan samtidigt hos kronans uppbördsmän inom tre län.

Allt detta tyder ofelbart derpå, att en tillräcklig och verksam kontroll saknas öfver de personer, som förvalta statens eller enskildes medel.

Ehuru det i allmänhet icke ligger inom det möjligas gräns att förebygga eller förutse de vägar, som brottslingen för nåendet af sitt syfte ämnar beträda, torde dock mycket kunna uträttas för att försvåra brotts utförande eller förhindra desammas fortsättning.

Och det måste otvifvelaktigt anses ligga inom statens befogenhet att föreskrifva verksamma kontrollåtgärder vid förvaltningen af såväl den egna institutionen som vid sådana, hvilka få sina ordningar af staten fastställda.

Med en bättre ordnad kontroll och revision skulle med all säkerhet en stor del af de »oegentligheter», som under de senare åren förekommit i vårt land, icke hafva inträffat, men för att ernå en sådan, fordras med nödvändighet:

att revisorerna äro i besittning af de egenskaper och insigter, som äro erforderliga för att rätt bedöma förvaltningen; samt

att revisorerna befinna sig i en sådan ställning, att man hos dem kan förutsätta ett fullt opartiskt omdöme vid utöfningen af kontrollen.

Dessa grundvilkor kunna efter mitt förmenande uppfyllas endast genom införandet af *offentliga revisorer*, som göra revisionen till sitt

yrke, och som å ena sidan fått sin ställning i lag bestämd på ett sådant sätt, att de kunna fullgöra sitt viktiga värf utan några sidoinflytelser.

I England finnes en hel del speciella föreskrifter om revisionen och sättet för densammans fullgörande — alla utgörande ojäfaktiga vittnesbörd om den utomordentliga vigt, lagstiftningen i detta praktiska land fäst vid en sakkunnig revision, verkställd af särskildt härför utbildade fackmän.

Insigten om fördelarne af en dylik revision har jemväl i större eller mindre mån gjort sig gällande inom andra europeiska länder.

Statsutskottet afstyrkte visserligen motionärens hemställan, men erkände dock, att motionären *»haft fullt fog att fästa Riksdagens uppmärksamhet på de omförmälda beklagliga förhållandena»*.

Motionären fick vid ärendets föredragning i Första Kammaren understöd af herr Säve, som bland annat yttrade:

»Statsutskottet har afslagit motionen på angifna skäl, hvilka ytterligare med all tydlighet framhållits af den siste ärade talaren. Jag kan väl förstå, att motionen på grund af dessa skäl för närvarande icke har någon framgång att vänta i kammaren. Men den är dock af en synnerligen stor betydelse, och jag tror ej, att det är lämpligt att låta den helt enkelt passera förbi, utan att man inom kammaren uttalar sina lifliga sympatier för dess syfte, och för detta ändamål har jag begärt ordet. Jag skulle helst sett, om motionären påyrkat en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, för åstadkommandet af en bättre kontroll, men då så icke skett, har jag blott att instämna med motionären, fastän jag inser, att det ej tjenar till något.

Balanser och förskingringar i allmänna kassor höra, såsom vi väl veta, till ordningen för dagen. Lägges härtill, att dylika företeelser ännu oftare förekomma i aktiebolag, så ligger deri ett sorgligt vittnesbörd om befintligheten af en verklig kräftska i samhällskroppen. Hvad är det, som framkallat denna kräftska? Det är våra gamla skötesynder, fäfangan, njutningsbegäret och lättsinnet att lefva öfver våra tillgångar. Att råda bot för allt detta kan icke Sveriges Riksdag. Den har ej erforderliga botemedel att förfoga öfver för ändamålet, men hvad statsmagterna kunna och böra göra, det är att söka begränsa kräftska, så att den ej må gripa omkring sig, och detta tror jag kan ske genom skärpta kontroller och genom införande af en offentlig institution af för sin uppgift fullt tränade revisorer af den art, motionen antyder. Nu kan man säga, att af revisioner och revisorer hafva vi tillräckligt i vårt land. Det är sant. Vi hafva i det embetsverk, som

utöfvar den högsta revisionen, kammarrätten, ett förträffligt embetsverk, och innan de offentliga räkenskaperna komma dit, äro de på bästa sätt granskade af de myndigheter och embetsverk, under hvilka vederbörande kassaförvaltare, hvilkas förvaltning skall revideras, subordnera. Men detta är ej till fyllest. Förklaringen söker jag för min del deri, att mellanrymderna mellan de lagbestämda revisionerna äro för långa, och att en del af de reviderande myndigheterna måhända icke äro tillräckligt kvalificerade för sin uppgift i detta hänseende. Jag sluter mig till detta sista af egen erfarenhet, såvidt det rör mig sjelf. Såsom utnämnd lektor måste jag inträda i en styrelse, för hvilkens uppgifter det å min sida nog skulle fordrats vida bättre insigt i kamerallagfarenhet och revisionsväsen, än hvad jag hade. Jag blef tvungen att deltaga i revisioner af högst invecklade räkenskaper. Jag var med år efter år, kunde ej upptäcka något fel och mina kamrater ej heller — ja, icke ens kammarrätten, som hade att granska samma räkenskaper efter oss. Emellertid pågick här en balans år efter år, som tog allt större dimensioner, tills den ej längre kunde undgå vår uppmärksamhet. Och der stodo vi alla med skammen, utom kammarrätten, som icke heller sett något, men som helt säkert kommer i sinom tid att döma oss andra att betala hvad som försnillats ur de allmänna kassorna. Hvad som åter försnillats ur de enskilda stiftskassorna blir väl aldrig ersatt. Nu kan det kanske sägas: sådant der kan inträffa i ett domkapitel. Men, mine herrar, det kan inträffa litet hvarstades, ty för oss alla gäller nog här den gamla satsen: »Hodie mihi, cras tibi». Och motionären har i sin motivering erinrat derom, huru det förra året samtidigt upptäcktes balanser hos kronans uppbördsmän i ej mindre än 3 län. Men huru förhåller det sig med banker och aktiebolag? Det är vida värre. Jag håller i min hand ett betänkande af bankmannaföreningens komité, tryckt år 1891. Här uppgifves, att under åren 1875—88 försnillats från bankinrättningar 1,676,000 kronor. Denna uppgift förvånar oss kanske mindre än en följande i samma arbete, så lydande: Från försnillningarnas början till upptäckten synes i medeltal hafva förflutit en tidrymd af 6,4 år. Detta vittnar, förefaller det mig, tydligt om att revisionerna ej äro så anordnade, som nödvändigheten kräfver. Jag vill ej mera yttra mig i detta ämne, men jag är öfvertygad om, att af de fakta jag anført bör framgå, att vi med afseende å dessa bolag behöfva i Sverige likasom i England en legaliserad kår af fullt utbildade revisorer.

En omständighet i samband med detta har speciellt fäst min uppmärksamhet. Som bekant, kan en stor skada drabba både staten och

den enskilde genom tjänstemäns felaktiga embetsförvaltning. Staten kan nu visserligen bära de materiella förluster, som drabba den i detta hänseende, men icke så den enskilde. Också fäste en mycket framstående jurist, dåvarande presidenten i Svea hofrätt, K. J. Berg, år 1881 års Riksdag i en motion uppmärksamheten på det egendomliga förhållande, att en enskild person, som blir lidande genom en embetsmans felaktiga embetsförvaltning, ej har att påräkna någon ersättning från det allmänna för hvad han härigenom lidit. Samma motion upprepades af annan man år 1890, och båda motionerna hade till följd riksdagsskrifvelser till Kongl. Maj:t både 1881 och 1890, i hvilka Kongl. Maj:t anmodades taga i öfvervägande, under hvilka vilkor statsmagten kunde till befrämjande af ett betryggande rättstillstånd ikläda sig ansvar för förluster, som kunde tillskyndas enskilde genom felaktig embetsförvaltning af statens tjänstemän. Motiveringen är märklig nog. Den lyder: »Det torde dock vara i hög grad obilligt, att statens medborgare till följd af landets egna lagar nödsakas att under vissa förhållanden för bevarande af sin lagliga rätt till exekutiva myndigheter aflemna penningar eller värdepapper, utan att staten ikläder sig något som helst ansvar för den händelse dessa genom oredligt eller vårdslöst förhållande å myndigheternas sida skulle gå förlorade.» 1881 års skrifvelse ledde till några mindre rättelser, men 1890 års skrifvelse har hittills icke medfört något resultat. Riksdagen har emellertid för sin del erkänt grundsatsen, att det är statens skyldighet att draga försorg om att en enskild hålles skadeslös, om han blir lidande genom en embetsmans felaktiga åtgärd i tjensten. Men Riksdagen vill icke vara med om att tillämpa grundsatsen. Det finner jag deraf, att i lördags en motion i detta syfte af herr Nordström i Andra Kammaren blef af båda kamrarna afslagen. Den innehöll yrkande om ersättning för några enskilda, som blifvit lidande genom en kronofogdes försnillningar i tjensten. Under sådana förhållanden, då i vårt land icke finnes någon trygghet för den enskilde mot förluster genom embetsmäns försnillningar och falsarier, anser jag det vara af största vikt, att statsmagterna åtminstone göra allt för att risken för den enskilde att göra sådana förluster må blifva så ringa som möjligt, och det bör kunna ske genom anordnande af bättre kontroller och bättre revisioner.

Herr talman! Jag yttrade nyss, att staten väl kan bära de materiella förluster, som åsamkas den genom tjänstemäns försnillningar och falsarier. Ja väl, den kan lätt bära de materiella förlusterna. Men med de materiella stå andra förluster i samband af mera ideel art, och de förlusterna tror jag ej staten så lätt kan bära. Dit hör bland

annat förlusten af tron på rättstillståndets trygghet och tron på vår högt aktade embetsmannakårs redbarhet.»

Debatten rörde sig till väsentlig del om otillräckligheten af den kontroll, kronofogdarnes olikartade redovisningar äro underkastade.

Särskildt erkändes det af herr Dickson, Robert, och herr Annerstedt vara en brist i vår hithörande lagstiftning, att påbud om inventeringar saknas. Men man väntade, att det till föredragning inför Kongl. Maj:t redan färdiga nya uppboordsreglementet skulle komma att afhjälpa denna brist. Detta reglemente, af den 10 maj 1895, har väsentligt skärpt bestämmelserna om redovisning och kontroll af uppboörden, men något åliggande för Kongl. Maj:ts befallningshafvande att *inventera* har ej i samband härmed stadgats.

Af hvad jag här mera i allmänhet anfört eller annars i spridda drag tecknat torde framgå, att frågan om ökad kontroll i allmänhet vid förfogandet öfver eller redovisning af omhänderhafvande eller anförtrodd egendom såväl i affärslifvet som i kommuners och statens förvaltning förtjenar statsmagternas uppmärksamhet, och *detta likaväl ur moralisk som ekonomisk synpunkt.*

För att kunna bedöma hvad i det ena eller andra afseendet bör göras och framför allt för att bringa system i det hela, kräfvdes en noggrann och sorgfällig pröfning och utredning, hvilken endast genom Kongl. Maj:ts försorg kan åstadkommas.

Jag tillåter mig därför vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huru genom närmare lagstadgad bokföring samt genom revision och kontroll af såväl allmänna som eventuellt enskilda räkenskaper större trygghet mot oredlighet må kunna vinnas, och särskildt, huruvida icke för revisorer och kontrollanter inom vissa gränser närmare föreskrifter för deras tjensteutöfning bör lemnas och särskilda kvalifikationer stadgas, samt för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 15 januari 1901.

Edvard Wavrinsky.